

41 אלף לירות הושקעו במערכת הבחירות של הרשימה—וכל אגודה תוכנה מראש

מיסר פילוס שכל

העולם הזה לכנסת. אני סבור כי פלאקאט זה, בפשטותו המוחלטת, היה מבחינה מקצועית הטוב ביותר שהופיע במערכת הבחירות כולה.

להיות חזקים או מיסכנים?

ניתוח טאקטי עורר צרות של בעיות מעשיות, שהיה צורך למצוא להן פתרון. למשל: האם להלך בגדולות, או להיפך?

הנטיה הטבעית של כל מפלגה ערב־בחירות היא להבטיח נצחון גדול וכביר. האדם הפשוט, כך טוענים העסקנים, רוצה להרגיש את עצמו שייך למחנה הגדול והמנצח. מכאן סיסמות כמו "חל מיפנה", "אלטרנטיבה למישר", "רוב יציב". השיא הושג עלידי דויד בן־גוריון, כשהבטיח כי רפ"י תשיג 61 מנדאטים.

לגבי כוח חרש, חזקה נטיה זו שבטעניים. המפלגות הישנות דיברו בבוז על "רסיסים קטנים", הבטיחו שלא יעברו את אחוזהחסימה, ומי רוצה לבזבז את קולו? לכן היה רב הפיתוי להכריז הכרזות הופעות בטחון־עצמי, להבטיח נצחונות מזהירים, להעמיד פנים כאילו הנפאט החמישי כבר מונח בכיס.

כנגד זה היה קיים השיקול ההפוך. אנשי המעגל השלישי — אותם שרצו להצביע בעדנו רק כדי להעניק לעורכי העולם הזה חסינות מפני חוק מרושע וזדוני — יכלו להיבהל מ־תרועת־נצחון מוקדמות. פעמים רבות שמעתי פסוק כגון: "הייתי מצביע בשבילכם, לולא הייתי בטוח כי ממילא שני המנדאטים שלכם מובטחים. איני מוכן להצביע בעד שאר המועמדים. אני סומך עליכם שבחרתם בשותפים טובים והגונים, אך איני מכיר אותם."

קשה למגר טענה כזאת. במערבולת של מלחמת־בחירות, אין יוצרים דמויות ציבוריות חדשות, קל־וחומר כשאין המיליונים לתעמולה אינטנסיבית. איך להגיד לציבור כי המועמד החמישי של הרשימה, למשל, הוא איש שכל פרלמנט בעולם היה מתנאה בחברותו — עורך־הדין שמואל סגל, לוחם בבריגאדה הבינלאומית בספרד, קצין בכיר בצבא הבריטי, מגיד בצה"ל, איש־מצפון בעל גישה ציבורית למופת?

יתכן כי בטחון מופרז זה בנצחוננו, שנהפוך בחוגים רחבים, עלה לנו באותם 1532 קולות, שהיו דרושים כדי להכניס את שלום כהן לכנסת.

לכל השיקולים האלה נוסף, כמובן, השיקול של למחרת־היום. ידענו כי יהיה זה נצחון גדול אם נעבור את אחוזהחסימה. אך אם נבטיח מראש הבטחות בלתי־מיציאותיות ונדבר על סיעה גדולה — האם לא ניצור למחרת יום־הבחירות אחירה של אכזבה, תחת תחושת־נצחון מוצדקת?

בסופו של דבר החלטנו שלא להלך בגדולות, אך להיות אופטימיים. אמרנו: "לא נתאכזב אם לא נעבור את אחוזהחסימה, לא נתעלף מרוב תדהמה אם נשיג נצחון גדול."

מלחמה על קוצו של יו"ד

ריבוינו, שביקשו להכשיל אותנו, ניסו לא פעם לסכך אותנו, במהלך מלחמת־הבחירות, בוויכוחים אידיאולוגיים עקרים. ניספו עליהם מותחי־הביקורת המקצועיים, שלא חלמו כלל להצטרף למאבק ולשאת בעול, אך שהיו מוכנים בכל רגע לעקם את האף ולתת לנו עצות.

תמונה זו צולמה חודש לפני הבחירות, בפגישת־תוריד של כשישים פעילים מכל הארץ בפתח תקוה. על הלוח — הסכימה של שלושת המעגלים, ששימשה בסיס לתיכנון תעמולת הרשימה. בתמונה: (מימין) טיבי גרוס, שניהל את מטה הבחירות, דוד ארנפלד ואורי אבנרי.

שלושת המעגלים "אנשי העולם הזה מתכשלים לדעותיהם!" זעקו תועמלני מפ"ם, שהקדישו לנו בשבוע האחרון של הבחירות את כל מרצם (ותוך כדי כך מסרו אלפי קולות למפא"י). ואילו המבקר לגיב בענין מאיתנו, בשם המוסר וההגינות הצרופה, להתווכח על בעיית הפליטים ואידיאר לוגיה סוציאליה.

לא נענינו למשאלות חסודות אלה. איש מאיתנו לא התכחש מעולם לדעה כלשהי שהשמיע בעבר. להיפך — בוועידת־היסוד הכרזנו כי מצענו הוא כל אשר נאמר ונכתב מעל גבי ה־שבועון המסויים במשך 15 שנה, כי איננו מוסיפים מילה ואיננו חוזרים אף ממילה אחת שכתבנו. זה כולל, כמובן, את כל אשר אמרנו לגבי בעיית־הפליטים וגישתנו החברתית.

יש לי עתה מנדאט ברור לייצג דעות אלה מעל במת הכנסת. אך לא ראינו כל טעם לפתוח בוויכוח מסוג זה באחירה של מערכת־הבחירות. אם מישוה היה מוכן להצביע בעד הרשימה מפני שהסכים באורח כללי לקו מחשבתנו, או לסיגנון מלחמתנו, או מפני שסתם רצה כי בכנסת יופיע כוח חרש ורענן — לא ראינו כל צורך לתבוע ממנו שיסכים עימנו על קוצו של יו"ד, ושיחתום חגיגית על מצע של 501 סעיפים מפורטים.

אני משוכנע לחלוטין שאילו נהגנו כך, לא היינו עוברים את אחוזהחסימה. מותחי־ההמשך (המשך בעמוד 20)

בדיחה ישנה אמרת. שאלוהים שאל את דויד בן־גוריון, בשעת רצון, מה משאלתו. בן־גוריון ביקש מאלוהים לברוא בני־אדם בעלי שלוש תכונות: שהיה מפא"י־ניקים, הגור נים ופיקחים. "זה יותר מדי", השיב הקדוש־ברוך־הוא, "אבל אתן לכל אדם שתי תכונות מן השלוש."

מאז ישנם בני־אדם שהם מפא"י־ניקים והגונים, אבל לא פיקחים. יש שהם מפא"י־ניקים ופיקחים, ואינם הגונים. ויש שהם פיקחים והגונים — אבל אינם מפא"י־ניקים.

כנגד הלצה זו אפשר היה, במשך שנים רבות, לטעון שקיים בארץ כלל מקביל במחנה ההפוך. לא נמצא הצירוף של אידיאליסטים, חכמים ובעלי כושר־ביצוע. היו אידיאליסטים בעלי כושר־ביצוע, והם לא היו חכמים. היו חכמים בעלי כושר־ביצוע, והם לא היו אידיאליסטים. ובעיקר: היו אידיאליסטים חכמים, אך כושר־ביצוע לא היה להם.

ברגע שהחלטנו ליוזם רשימה לכנסת, היה ברור לנו שחובתנו היא לשנות כלל זה. כדי לבצע את דבלי־אפשרי ולשבור את אחוזהחסימה, היה עלינו לחבר את האידיאליזם לגישה ביצועית מובהקת.

לוחיקי השבועון המסויים היה נסיון בסוגיה זו. כי העולם הזה כולו, בצורתו המעשית, הוא פרי מציגה זו. כדי לקיים במה לוחמת, תוך איתלות גמורה במפלגות ובבעלי־הון, מול החרם הטוטאלי מצד המנגנון, נקטנו בדעה צלולה בשיטות העיתונאיות הדרושות. שיטות אלה — כגון השער האחורי וכל הכרוך בו — עוררו את התנגדותם של איסטיסטים, שעיקמא את האף והוסיפו לשרת את המישטר הישן. ואילו השבועון המסויים התבסס. הת־צבו וימלא את שליחותו.

היה מנוי וגמור עימנו שגם הכוח החדש לא יהיה אפיוורה חולפת, נסיון נחמד וכושל

מאת אורי אבנרי

שיישכח למחרת היום. לכן, ברגע שנפל הפור, החל הדיון המעשי: איך להגיע לנצחון? איך לעבור את אחוזהחסימה? איך לאגור, תוך ימים ספורים ובמצעים כמעט אפסיים, את הכוח הדרוש?

תורת שלושת המעגלים

גישת הביצועית מחייבת, בראש ובראשונה, ניתוח המצב וברור הנתונים המעשיים. הישאלה היסודית היתה, כמובן: מי יכול להצביע בעד רשימה זו, ולמה?

תוך כדי שיחות ראשונות, נתגבשה הערכה שנתקבלה על דעת רוב הפעילים. בעת הדיונים ציירנו אותה בצורה גראפית: שלושה מעגלים, זה בתוך זה.

המעגל הפנימי היה מורכב מן הבוחרים שיצביעו בעד הרשימה מפני שהם דוגלים בעק־רונותיה, או ברובם. כלומר: האנשים המודעים עם מאבקי השבועון המסויים ועם גישתו הפוליטית. לגבי אלה היה צורך להפוך את ההזדהות הפאסיבית לאקטיבית. שהרי יש הבדל גדול בין הסכמה לדעות של עתון, לבין הנכונות להצטרף לכוח פוליטי שישלם בעד דעות אלה.

המעגל השני היה מורכב מאותם המרגישים כי "נמאס". כלומר: הבוחרים במפלגות הישנות, באווירת השחיתות והקנוניות, בחוקי־הדיכוי למיניהם, בשרירות המנגנון, מבלי שתעמוד לנגד עיניהם דעה ברורה מה לשים במקום המצב הקיים.

המעגל השלישי, החיצוני, היה מורכב מן המתקוממים נגד חוק לשון הרע, אותם שאינם מסכימים ודקא עם דעות השבועון המסויים, אך היוודעים כי קיום במה לוחמת — ועצב קיום חופש־העתונות — דרושים לבריאות המדינה.

(ציירנו בנפרד מעגל רביעי — הרחוב הערבי — אך בעיותיו היו שונות לגמרי, והיה צורך לדון בו לחוד. עוד נחזור לכך.)

מובן שזהו תיאור סכימאטי בלבד. אצל אדם חי אין הפרדה מופשטת בין המניעים. היו, למשל, שהסכימו לכל דעותינו, אך שלא היו נושטים את מפלגתם המסורתית לולא הדחיפה הנוספת של חקיקת חוק לשון הרע והרצון לעשות להצלת העתון. היו שנמאס להם, ושחשו כי לנו דעות הראויות לניסוח, אפילו אין הם משוכנעים לגמרי בצידקתנו. במציאות חופפים הדברים לא מעט, ולעיתים גם מתמזגים. אך לגבי התיכנון המיבצע, היה צורך בהפרדת היסודות.

"תנו לנו שאנס!"

יום שיא־רבים אותו עסקנו המפלגות איך הצלחנו להשיג חסרת־קודים כזה תוך השקעת פחות משלוש לירות לכל בוחר — לעומת למעלה משאר לירות לכל ביחר בכל מפלגה אחרת. לפחות אחת הסיבות לכך נעוצה בתיכנון מדוקדק זה.

אף מפלגה אחת לא הבהירה לעצמה, במערכת־בחירות זו, למי היא פונה. רעיונות של רגע, השמצות ספונטאניות שלא השתלבו בשום מערכת הגיונית, הפכו למודעות. כל מפלגה רצה לכל הכיוונים, והוציאה מיליוני לירות על תעמולה בזבזנית של "שלח לחמך על פני המים". תשע עשיריות של המאמץ התעמולתי היו מבזבזות ואפילו מזיקות.

גם אילו רצינו לנהוג כך, לא יכולנו להרשות זאת לעצמנו. לנו היו לירות בודדות, כמה מודעות. 25 דקות ברדיו, שני פלאקאטים ומיספר מוגבל של שטח בשבועון המסויים. היינו חייבים לכלכל את מעשינו כך שכל אגורה, כל שורה, תביא מכסימום של תועלת. המצוקה הולידה את השיטה הנוכחה.

הולידה את הסכימאטיה הבוחרים המניעים, הביאה למסקנות הטאקטיות הבאות:

● אין צורך לשכנע את המשוכנעים. מי שלא שוכנע בעבר בצידקת דעותינו, לא יושכנע במהלך מלחמת־הבחירות. ואילו מי שמשוכנע, אין צורך לבזבז אמצעים על שיכנועו מחדש. יש רק להוכיח לו כי מתגבש כוח, וכי הקול הניתן לכוח זה לא יהיה מבזבז.

● יש להקדיש את עיקר המאמצים למעגל האמצעי. כלומר: יש לשכנע את אותם ש־"נמאס להם" שאכן אפשר לעשות משהו, שהמצב המאוס ניתן לשינוי, ושנאחנו נהיה שונים מן המפלגות הישנות. מכאן הסיסמה "תנו לנו שאנס!", עליה חרנו פעמים כה רבות, וסיסמות כגון "שלח קומנדו לכנסת".

● אסור לתת ליריבים להשכיח את חוק לשון הרע, ואת הסכנות הצפויות ממנו. לא קל היה לשמור את המחט סביב בעיה זו, אחרי הלחץ גל ההתנגשות הראשונה. מכאן הפלאקאט הראשון שלנו, שעורר ויכוחים כה רבים (כולל האשמות של פולחן־האישיות) — זה שהראה את שלום כהן ואתו, בתוספת הסיסמה הקצרה: "רוצים לשתום להם את הפה — שלח את